

Venäjän kansallispatrioottinen vaihtoehto?

Venäjän kahdet vaalit ovat jälleen herättäneet kysymyksen Venäjän suunnasta. Onko maa menossa kohti demokratiaa vai autoritarismia, kohti integroitumista vai eristäytymistä? Vaikka Venäjä täyttää muodollisesti demokratian minimiehdot, nykyistä hallintomallia ja viimeaikaisia vaaleja on moitittu aidon demokratian puutteesta.

Venäjän viimeaikaisia vaaleja luonnehtivat kaksi tekijää – presidentti Putin on aidosti suosittu mutta toisaalta todelliset vaihtoehdot puuttuvat. Näitä kahda piirrettä on tehostettu hyvinkin arveluttavilla vaalitaktisilla keinoilla. Duuman vaalien aikana Presidentti Putinin tukipuolue Yhtenäinen Venäjä ilmoitti, ettei se osallistu televisioituihin vaalikeskusteluihin. Tästä huolimatta puolue mielipidemittausten mukaan menestyi niissä parhaiten. Mahdollisesti tämänkaltaisen paradoksaalisen menestyksen innoittamana myös presidentti Putin on kieltäytynyt vaaliväittelyistä. Maassa, jossa televisio on tärkein mielipidevaikuttaja, televisioituilla vaalikeskusteluilla, joihin kaikki ehdokkaat olisivat osallistuneet, olisi ollut ratkaiseva merkitys.

Viimeiset vaalikampanjat ovat olleet sisällöltään melko ohuita. Niitä eivät ole hallinneet länsimaisille demokratioille tyypilliset keskustelut työllisyystilanteesta, sosiaaliturvasta, tasa-arvosta ja muista kansalaisten arkea lähellä olevista asioista. Sen sijaan aiheeksi yli muiden nousivat Venäjällä epäsuosittujen oligarkkien asema sekä korruptio. Varsinaista talouspoliittista keskustelua nykyisestä politiikasta vastaavien tahojen kanssa ei ole käyty.

Valtakunnallisella tasolla vaalikamppailusta voidaan kuitenkin erottaa kolme tärkeää diskurssia, jotka olivat implisiittisesti läsnä niin televisioituissa vaalikeskusteluissa kuin myös Kremlin johtoportaana viesteissä. Nämä kolme diskurssia liittyivät patriotismin, ulkopoliittikkaan ja Tšetšeniaan. Mainittuihin diskursseihin sisältyvät tosin myös keskustelut kansan hyvinvoinnista ja elinkyvystä, kotimaisen teollisuustuotannon suojelemisesta sekä kansallisesta turvallisuudesta.

Nationalismia ja patriotismia voidaan pitää Venäjän uuden ideologian peruspilareina. Nykyisessä tilanteessa, jossa kansalaiset eivät luota poliittisiin instituutioihin, kansallispatriotismi luo puuttuvan yhdyssiteen kansan ja valtion välille. Moderni venäläinen kansallispatriotismi pyrkii siihen, että venäläiset olisivat ylpeitä maastaan globaalissa maailmassa. Se on kuitenkin enemmän samaistumista valtiolliset rajat ylittävään venäläiseen kulttuuriseen yhteisöön kuin Venäjän valtioon.

Joulukuun duuman vaaleissa yllättävän vaalime- nestyksen saavuttaneet Kotimaa- vaaliliitto ja žirinovskin Liberaalidemokraattinen puolue hyödynsivät taitavasti kansallispatrioottisten ajatusten suosiota sekä käyttivät niitä uudistusmielisiä puolueita vastaan. Kevään presidentinvaaleissa lähes kaikki ehdokkaat Glazievista Maljškiniin ovat käyttäneet isänmaallisia termejä, suurvaltaan viittaavaa ”deržavaa”, kansallismielistä venäjäkeskeistä kulttuuriagenda ja uskonnollista ortodoksista retoriikkaa. Istuvan presidentti Putinin vahva kansansuo-

sio perustuu juuri tällaisiin käsitteisiin.

Puolueohjelmien patriotismi kommunisteista žirinovskilaisiin noudattaa yleensä seuraavaa ajatuskulkua. Ensiksikin on huolehdittava Venäjän kansan henkisestä ja materiaalisesta hyvinvoinnista niin maan rajojen sisällä kuin niiden ulkopuolella. Toiseksi maan luonnonavarat on saatava palvelemaan koko kansan etua. Tätä kautta Venäjän on mahdollista nousta jälleen kerran todelliseksi suurvallaksi.

Venäjän ulkopolitiikka ei ole noussut vaaliteemaksi. Sen merkitys on kuitenkin korostunut kansallisen itsetunnon rakennusprosessissa. Nationalismin kasvu edellyttää ulkopolitiikassa vakaita linjoja ja näkyvyyttä. Ulkopolitiikka onkin ollut se alue, jossa Putin on ollut viimeisen neljän vuoden aikana vahvoilla. Venäjälle on tärkeää näkyä ja kuulua maailmanpolitiikassa. Menneisyyden supervallta-aseman menetyks on ollut kova isku kansalliselle itsetunnolle. Putinin suosion kulmakiviä on ollut kolhaistun kansallisen itsetunnon palautus.

Venäjän ja lännen suhde on aaltoliikkeestä huolimatta muodostunut molemmille osapuolille keskeiseksi. Viimeaikojen ”rypyt” Venäjän suhteissa Euroopan unioniin ja Yhdysvaltoihin eivät vielä tarkoita, että suhteet olisivat huonontumassa pysyvästi. Ne vain muistuttavat siitä, etteivät nämä suhteet ole mutkattomia ja etteivät osapuolten intressit ole aina yhteneviä. Euroopan unionin mielestä Venäjä on vaikea kumppani ja päinvastoin. Toisaalta uuden pääministerin henkilövalintaa voidaan pitää osoituksena siitä painoarvosta, jonka Venäjä EU-suhteilleen antaa. Vaalivuonna Venäjä ei ole Yhdysvaltojen uskottu ystävä eikä Venäjän demokration tila vakuuta, mutta kun pommit räjähtelevät Bagdadissa tai Groznyissa, yhteinen kieli löytyy aina.

Sen sijaan Putin ei ole onnistunut aivan yhtä hyvin toisessa viime vaaleissa antamassaan lupauksessa - Tšetšenian sodan lopettamisessa. Vaikka kesällä 2000 sotatoimet julistettiin päättyneiksi ja Putinin hallinnon mukaan olot Tšetšeniassa olivat normalisoitumassa, mistä osoituksena siellä järjestettiin vuonna 2003 kahdet vaalit, niin Kremlin op-

timistisesta retoriikasta huolimatta sota jatkuu edelleen.

Tšetšenian kysymys ei noussut kovinkaan tärkeäksi kysymykseksi puolueiden vaaliohjelmissa ja eri puolueiden Tšetšeniää koskevia kannanottoja oli valtamedioista todella vaikeaa löytää. Putinin vastaehtokkaista Irina Hakamada ja Ivan Rybkin ovat yrittäneet nostaa Tšetšenian kysymystä vaalikamppailun aiheistalle, mutta tuloksetta. Tšetšenian kysymyksen ratkaisemista ei Venäjällä nähdä enää yhtä akuuttina. Kuitenkin vielä neljä vuotta sitten mielihpidemittausten mukaan juuri se nähtiin presidentin tärkeimpänä tehtävänä. Sen sijaan rauhanneuvotte- lujen aloittamisen suosio on kasvanut.

Putin on kuitenkin jäänyt oman terrorismiretoriikkansa vangiksi eivätkä joulukuun vaaleissa nousseet kansallismieliset voimat ole valmiita tekemään myönnytyksiä Tšetšenian suhteen. Vaikka edellytykset kriisin todelliseen ratkaisemiseen vaalien jälkeisessä poliittisessa tilanteessa saattavat olla näkyvissä, on lukuisia tekijöitä, jotka viittaavat nykylinjan jatkumiseen. Saadessaan äänestäjien selkeän kannatuksen presidentin vaaleissa Vladimir Putin saa mandaatin neljäksi vuodeksi – ei vain presidentin virkaan – vaan myös Tšetšenian kriisin ratkaisemiseen. Putinin toisella kaudella Venäjän ulkopolitiikan suuntaviivat tuskin tulevat muuttumaan. Putin on Euroopassa eurooppalainen, Yhdysvalloissa ja Aasiassa transkontinentaalinen strateginen kumppani ja IVY-maissa varovainen mutta päättäväinen integrationisti.

Poliittisen kentän vasemman ja oikean laidan typistymisen vaalien seurauksena on luonut tilaa nationalismille ja patriotismille. Toisaalta kansallispatriotismin voidaan nähdä vahvistavan valtion kansallista kehitystä, mutta voi käydä myös niin, että tätä kansallistuntoa on vaikea kontrolloida. Presidentti Putin on paljon vartijana seuraavat neljä vuotta.

Ira Jänis-Isokangas
Mikko Palonkorpi
Arseniy Svyrenko
Hanna Smith